

LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINIO PROKURORO

**Į S A K Y M A S
DĖL REKOMENDACIJŲ DĖL BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS JURIDINIAMS
ASMENIMS TAIKYMO PATVIRTINIMO**

2004 m. lapkričio 24 d. Nr. I-188
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo (Žin., 2003, Nr. [42-1919](#)) 16 straipsnio 2 dalimi,

t v i r t i n u pridedamas Rekomendacijas dėl baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims taikymo.

GENERALINIS PROKURORAS

ANTANAS KLIMAVIČIUS

**REKOMENDACIJOS DĖL BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS JURIDINIAMS
ASMENIMS TAIKYMO****I. BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Šiose rekomendacijose aptariami juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės klausimai. Rekomendacijos skirtos ikiteisminio tyrimo pareigūnams ir prokurorams.

2. Juridinis asmuo – tai savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises ir pareigas, būti ieškove ar atsakove teisme (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.33 str.1 d. (Žin., 2000, Nr. [74-2262](#); 2004, Nr. [72-2495](#))).

3. Baudžiamoji atsakomybė gali kilti tiek privatiems, tiek viešiesiems juridiniams asmenims, išskyrus valstybę, savivaldybę, valstybės ir savivaldybės institucijas bei įstaigas, taip pat tarptautines viešąsias organizacijas.

II. JURIDINIO ASMENS BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGRINDAI

4. Tam tikri Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) (Žin., 2000, Nr. [89-2741](#); 2003, Nr. [38-1733](#), Nr. [74-3423](#); 2004, Nr. [25-760](#), Nr. [72-2492](#), Nr. [108-4030](#)) straipsniai numato nusikalstamas veikas, už kurias atsako juridinis asmuo (Priedas Nr. 1).

5. Juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, kai nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:

5.1. atstovauti juridiniam asmeniui arba

5.2. priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba

5.3. kontroliuoti juridinio asmens veiklą.

6. Vadovaujančios pareigos reiškia asmens galimybę teikti kitiems juridinio asmens darbuotojams privalomus nurodymus arba galimybę formuoti juridinio asmens ar jo struktūrinės dalies veiklos kryptis.

Prie vadovaujančių asmenų pirmiausia priskirtinas juridinio asmens valdymo subjektas – įmonės direktorius, prezidentas arba juridinio asmens valdymo organui atstovaujantis narys, pavyzdžiui, valdybos pirmininkas. Kai juridinis asmuo sudėtingos struktūros įmonė, prie vadovaujančių asmenų gali būti priskirti juridinio asmens skyrių ar padalinių vadovai.

Kiekvienu atveju būtina tiksliai nustatyti juridinio asmens struktūrą, juridinio asmens valdymo organų hierarchiją, jų tarpusavio teisinius ryšius, funkcijas ir kompetenciją, nes nuo šių aplinkybių priklausys, kaip bus išspręstas juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės klausimas.

7. Juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jeigu jas juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl šių rekomendacijų 5 punkte nurodyto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės.

8. Teisė atstovauti juridiniam asmeniui reiškia teisę veikti juridinio asmens vardu teisiniuose santykiuose su trečiaisiais asmenimis.

9. Teisė priimti sprendimus juridinio asmens vardu reiškia teisę nuspręsti dėl juridinio asmens veiklos.

10. Teisė kontroliuoti juridinio asmens veiklą reiškia teisę prižiūrėti, ar tinkamai vykdoma juridinio asmens veikla, teisę imtis priemonių, jeigu paaiškėja, kad įmonės veikla nėra vykdoma tinkamai arba pakankamai, kad būtų pasiekti maksimalūs veiklos rodikliai.

11. Fizinis asmuo, darydamas nusikalstamą veiką, turi siekti materialinės ar kitokios naudos juridiniam asmeniui, kuriame dirba arba jam atstovauja. Asmuo turi suvokti, jog jo nusikalstamos

veikos rezultatas gali būti tiesioginė nauda (nesvarbu kokia) juridiniam asmeniui. Juridiniam asmeniui baudžiamoji atsakomybė gali būti taikoma nepriklausomai nuo to, ar juridinis asmuo gavo naudos ar ne.

12. Fizinis asmuo, darydamas nusikalstamą veiką, gali veikti individualiai ir neatskleisti, kam jis atstovauja ir kieno interesais veikia, arba nurodyti juridinį asmenį, kurio interesams tiesiogiai atstovauja. Bet kuriuo atveju turi būti veikiamas juridinio asmens naudai arba interesais.

13. Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė ar padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės.

III. BYLŲ DĖL JURIDINIŲ ASMENŲ PADARYTŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PROCESO YPATUMAI

14. Ikiteisminis tyrimas dėl juridinio ir fizinio asmens padarytų nusikalstamų veikų atliekamas kartu. Jeigu buvo pradėti atskiri tyrimai, jie turi būti sujungiami.

15. Kai ikiteisminio tyrimo metu surenkama duomenų dėl juridinio asmens nusikalstamos veikos, ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras surašo ir juridiniam asmeniui išsiunčia ar pasirašytinai įteikia jo vadovui pranešimą apie įtarimą dėl juridinio asmens padarytos nusikalstamos veikos bei nurodo juridinio asmens atstovo atvykimo laiką.

Pranešimas apie įtarimą turi būti suformuluotas laikantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – LR BPK) (Žin., 2002, Nr. [37-1341](#); 2003, Nr. [38-1734](#), Nr. 1765, Nr. 68-3070, Nr. 92-4138; 2004, Nr. 25-761, Nr. 72-2493, Nr. 115-4576) 187 straipsnio reikalavimų. Ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras raštu praneša juridiniam asmeniui, kad jis, kaip trauktinas baudžiamojon atsakomybėn juridinis asmuo, paskirtų bei įgaliotų asmenį būti jo atstovu procese ir pateiktų šį įgaliojimą.

Pranešime turi būti išdėstytos ir LR BPK 388 straipsnio nuostatos (priedas Nr. 2)

16. Trauktino baudžiamojon atsakomybėn juridinio asmens atstovu pirmiausia galėtų būti juridinio asmens valdymo organas – įmonės direktorius, prezidentas arba juridinio asmens valdymo organui atstovaujantis narys, pavyzdžiui, valdybos pirmininkas, jeigu jis turi aptariamojoje baudžiamojo įstatymo straipsnio dalyje nurodytus įgaliojimus.

Juridinio asmens atstovu gali būti advokatas, juridinio asmens įgaliotas būti atstovu procese (LR BPK 388 str. 1 dalis).

Advokatas gali būti įgaliotas atstovauti juridiniam asmeniui procese tuo atveju, jeigu juridinis asmuo neturi tam tinkamo darbuotojo, arba bet kokių kitų atveju, jeigu juridinis asmuo mano, kad tikslinga, jog jo atstovu procese būtų advokatas.

17. Juridinio asmens atstovu negali būti juridinio asmens vadovas, jeigu jis pats kaip fizinis asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už padarytą nusikalstamą veiką.

18. Kai pateikiamas įgaliojimas būti atstovu procese, ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras priima nutarimą pripažinti asmenį juridinio asmens atstovu.

19. Jeigu juridinis asmuo paskiria atstovu netinkamą asmenį arba visai nepaskiria atstovo, ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras nutarimu paskiria juridinio asmens atstovą iš vadovaujančias pareigas einančių arba kitų juridinio asmens darbuotojų. Nesant galimybės paskirti tinkamą atstovą iš įmonės darbuotojų, atstovu skiriamas advokatas.

20. Juridinio asmens atstovui pasirašytinai įteikiamas pranešimas apie įtarimą dėl juridinio asmens padarytos nusikalstamos veikos. Jam išaiškinama, kad jis procese naudojasi visomis teisėmis, kurias LR BPK suteikia įtariamajam ir kaltinamajam, taip pat atlieka šių proceso dalyvių pareigas.

Jis apklausiamas kaip trauktino baudžiamojon atsakomybėn juridinio asmens atstovas. Juridinio asmens atstovas apklausiamas ir apklausos protokolas surašomas vadovaujantis LR BPK 188 straipsnio reikalavimais (priedas Nr. 3).

21. Proceso metu dėl svarbių priežasčių (pvz., atstovu paskirtas asmuo nutraukė darbo santykius su įmone, išvyko į komandiruotę ar susirgo) gali būti paskirtas kitas trauktino baudžiamojon atsakomybėn juridinio asmens atstovas.

Naujai paskirtas atstovas turi būti supažindintas su pranešimu apie įtarimą dėl juridinio asmens padarytos nusikalstamos veikos, įtariamojo asmens teisėmis ir pareigomis, numatytais LR BPK 21 straipsnyje.

22. Juridinio asmens atstovas proceso metu gali turėti gynėją arba kelis gynėjus.

23. Byloje, kurioje juridinis asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, rekomenduojama surinkti šiuos dokumentus ar patvirtintas jų kopijas:

23.1. juridinio asmens registracijos pažymėjimą;

23.2. licenciją, leidžiančią užsiimti tam tikra veikla;

23.3. juridinio asmens veiklos nuostatus;

23.4. duomenis apie juridinių asmenų registraciją ir juridinio asmens vardu registruotą nekilnojamąjį turtą;

23.5. dokumentus iš mokesčių inspekcijos apie įmonės finansinę veiklą ir mokesčius (esant būtinumui);

23.6. dokumentus, įrodančius, kad tarp asmens, įtariamo padarius nusikalstamą veiką, ir juridinio asmens yra teisiniai atstovavimo santykiai arba darbo santykiai (įgaliojimas, pavedimo sutartis, darbo sutartis, pareiginiai nuostatai ir pan.).

IV. JURIDINIAMS ASMENIMS IR JŲ ATSTOVAMS TAIKOMOS PROCESINĖS PRIEVARTOS PRIEMONĖS

24. Kardomoji priemonė juridinio asmens atstovui neskiriama.

25. Atliekant ikiteisminį tyrimą dėl juridinio asmens padarytos nusikalstamos veikos, kitos procesinės prievartos priemonės taikomos vadovaujantis bendromis baudžiamojos proceso taisyklėmis, atsižvelgiant į nusikalstamos veikos pobūdį ir aplinkybes.

26. Juridiniam asmeniui gali būti taikomos laikinos procesinės prievartos priemonės:

26.1. laikinas juridinio asmens veiklos sustabdymas;

26.2. laikinas juridinio asmens veiklos apribojimas.

27. Juridinio asmens veikla laikinai sustabdoma ar laikinai apribojama prokuroro prašymu ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi.

28. Šios laikinos procesinės prievartos priemonės skiriamos, jeigu trauktino baudžiamojon atsakomybėn juridinio asmens veikla gali sukliudyti netrukdomą baudžiamosios bylos procesą, taip pat gali pažeisti ūkininkavimo tvarką, padaryti žalos finansams, gamtai, visuomenės saugumui ir intelektualinei nuosavybei.

29. Juridinio asmens veikla laikinai sustabdyta yra tada, kai juridinis asmuo įpareigojamas laikinai nutraukti visą steigimo dokumentuose numatytą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą ir uždaryti visus padalinius. Nutartyje nurodomas laikino juridinio asmens veiklos sustabdymo terminas. Prokuroro prašymu ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi šis terminas gali būti pratęstas.

30. Juridinio asmens veikla laikinai apribota yra tada, kai juridiniam asmeniui uždraudžiama užsiimti tam tikra steigimo dokumentuose numatyta veikla ir juridinis asmuo įpareigojamas uždaryti tam tikrą juridinio asmens padalinį. Nutartyje teismas nurodo laikino juridinio asmens veiklos apribojimo terminą. Prokuroro prašymu šis terminas gali būti pratęstas.

31. Prieš taikant laikinas procesines prievartos priemones, ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras turėtų juridinio asmens atstovą raštu įspėti apie galimą šių priemonių taikymą. Susiklosčius neatidėliotinai situacijai, galima kreiptis į ikiteisminio tyrimo teisėją ir be išankstinio juridinio asmens atstovo įspėjimo. Praktikoje šias procesines prievartos priemones reikėtų taikyti tik kraštutiniu atveju, nes tai gali sukelti sunkias socialines pasekmes.

Rekomendacijų dėl baudžiamosios
atsakomybės juridiniams asmenims
taikymo priedas Nr. 1

**LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO STRAIPSNIAI, KURIUOSE
NUMATYTA JURIDINIO ASMENS BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ**

Eil. Nr.	Nusikalstamų veikų rūšys	LR BK straipsniai	Pastabos
1	2	3	4
1.	Nusikaltimai Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai	123 ¹ str.	
2.	Nusikaltimai žmogaus laisvei	148 str.	Už 148 str. 1 dalyje numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas
3.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai vaikui ir šeimai	162 str.	
4.	Nusikaltimai asmens privataus gyvenimo neliečiamumui	166 str., 167 str., 168 str.	Už 168 str. numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas, jo teisėto atstovo pareiškimas ar prokuroro reikalavimas
5.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams	179 str. 1 ir 3 d., 182 str. 1 ir 2 d., 183 str. 1 ir 2 d., 186 str. 1 d., 188 str. 2 d.	Už 179 str. 1 ir 3 d., 182 str. 1 d., 183 str. 1 d., 188 str. 2 d. numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas, jo teisėto atstovo pareiškimas ar prokuroro reikalavimas Už 186 str. 1 d. numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas
6.	Nusikaltimai intelektinei nuosavybei	191 str., 192 str., 193 str., 194 str., 195 str.	
7.	Nusikaltimai informatikai	196 str., 197 str., 198 str., 198 ¹ str., 198 ² str.	
8.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai	199 str., 200 str., 202 str., 203 str. 1 d., 204 str., 206 str., 207 str., 208 str.	
9.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai	213 str. 3 d., 216 str., 217 str., 218 str., 219 str., 220 str., 221 str., 222 str., 223 str.	
10.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams	225 str., 227 str. 1 d., 2 d., 3 d.	
11.	Nusikaltimai visuomenės saugumui	250 str.	
12.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis ar radioaktyviosiomis medžiagomis	255 str., 257 str.	257 str. numatyta veika pripažįstama nusikalstama, kai ji padaryta dėl neatsargumo
13.	Baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar	268 str.	Asmuo atsako pagal šį straipsnį tik tais atvejais, kai jame numatytos veikos padarytos dėl neatsargumo

Eil. Nr.	Nusikalstamų veikų rūšys	LR BK straipsniai	Pastabos
1	2	3	4
	psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis		
14.	Baudžiamieji nusižengimai aplinkai ir žmonių sveikatai	270 str., 271 str., 273 str., 275 str., 276 str., 277 str. 1 d.	
15.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valdymo tvarkai	292 str., 293 str.	
16.	Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valdymo tvarkai, susiję su dokumentų ar matavimo priemonių klastojimu	300 str., 301 str., 302 str., 303 str., 304 str., 305 str., 306 str., 306 ¹ str., 309 str.	

Rekomendacijų dėl baudžiamosios

atsakomybės juridiniams asmenims
taikymo priedas Nr. 2

PRANEŠIMAS TRAUKTINAM BAUDŽIAMOJON ATSAKOMYBĖN JURIDINIAM ASMENIUI

Pranešame, kad baudžiamojoje byloje Nr. _____ dėl _____ ,
kurioje ikiteisminis tyrimas atliekamas ----- (prokuratūra, ikiteisminio tyrimo įstaiga) -----
surinkti duomenys dėl juridinio asmens- _____ (juridinio asmens pavadinimas) _____
padarytos nusikalstamos veikos, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso
_____ str. Siunčiame (įteikiame) pranešimą apie įtarimą dėl šio juridinio asmens padarytos
nusikalstamos veikos.

Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 388 straipsnį trauktinas
baudžiamojon atsakomybėn juridinis asmuo turi paskirti ir įgalioti asmenį būti jo atstovu procese.

Traukтино baudžiamojon atsakomybėn juridinio asmens atstovu gali būti juridinio asmens
vadovas ar darbuotojas arba advokatas, juridinio asmens įgaliotas būti atstovu procese.

Kai pateikiamas įgaliojimas būti atstovu procese, prokuroras ar ikiteisminio tyrimo
pareigūnas priima nutarimą pripažinti asmenį juridinio asmens atstovu. Jeigu juridinis asmuo
paskiria atstovu netinkamą asmenį arba jo visai nepaskiria, prokuroras ar ikiteisminio tyrimo
pareigūnas turi teisę nutarimu paskirti juridinio asmens atstovą. Juridinio asmens atstovas procese
naudojasi visomis įtariamojo ar kaltinamojo asmens teisėmis, kurias Lietuvos Respublikos
baudžiamojo proceso kodeksas suteikia įtariamajam ir kaltinamajam, taip pat atlieka šių proceso
dalyvių pareigas.

Įtariamojo teisės, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 21
straipsnio 4 dalyje, išaiškintos pranešime apie įtarimą dėl juridinio asmens padarytos nusikalstamos
veikos (pridedama).

Įgaliojimą asmeniui būti juridinio asmens atstovu procese prašau pateikti (atsiųsti) iki (data)
----- (prokuratūra, ikiteisminio tyrimo įstaiga) ----- .

Juridinio asmens atstovą dalyvauti procese prašau atvykti _____ (data, valanda) _____
_____ (prokuratūra, ikiteisminio tyrimo įstaiga) _____ .

PRIDEDAMA. Pranešimas apie įtarimą dėl juridinio asmens padarytos nusikalstamos
veikos, 1 lapas.

Prokuroras

[p2]

Rekomendacijų dėl baudžiamosios
atsakomybės juridiniams asmenims
taikymo priedas Nr. 3

TRAUKTINO BAUDŽIAMOJON ATSAKOMYBĖN JURIDINIO ASMENS ATSTOVO APKLAUSOS PROTOKOLAS

200 m. d.

Apklausa pradėta: val. min., baigta: val. min.

(įstaigos ir padalinio pavadinimas, pareigos, vardas ir pavardė)

dalyvaujant _____, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 179 ir 188 str., apklausė juridinio asmens atstovą baudžiamojoje byloje Nr.

Vardas (-ai), pavardė (-ės): _____

Asmens kodas: _____

Atstovaujamo juridinio asmens pavadinimas _____

Atstovaujamo juridinio asmens buveinės vieta _____

Juridinio asmens steigėjas ir įsteigimo data _____

Juridinio asmens atstovo gyvenamosios vietos adresas _____

Asmens dokumentas _____

Atstovo įgaliojimas _____

Darbovietė, pareigos, užsiėmimas, profesija _____

Telefonai: namų, darbo, kiti: _____

Kiti reikiami asmens duomenys _____

Juridinio asmens atstovas pareiškė, kad _____ lietuvių kalbą (-os).

Juridinio asmens atstovas pageidauja duoti _____ kalba.

Apklausoje dalyvauja vertėjas _____, kuris įspėtas dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.

(vertėjo parašas)

Vadovaujantis LR BPK 179 str., šio tyrimo veiksmo metu daromas _____ įrašas, panaudojant _____.

Pateikus klausimą, ar juridinio asmens atstovas pripažįsta, kad juridinis asmuo padarė nusikalstamą veiką, kurios padarymu įtariamas, juridinio asmens atstovas parodė:

(pripažįsta arba nepripažįsta ir juridinio asmens atstovo parašas)

Pasiūlius duoti parodymus apie įtarimo esmę, juridinio asmens atstovas parodė: